



Луцький район
Луцька міська територіальна громада

Департамент освіти Луцької міської ради
Центр професійного розвитку педагогічних
працівників Луцької міської ради

Комунальний заклад загальної середньої освіти
«Луцька гімназія №20 Луцької міської ради»

**ЦИФРОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ
КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ**

Методичні рекомендації

Струс Мирослава Василівна

Луцьк – 2025

УДК 37.016:811.161.2](07)

С90

Цифровий інструментарій на уроках української мови у контексті реалізації компетентнісного підходу: методичні рекомендації / уклад. М. В. Струс. Луцьк, 2025. 39 с.

Укладач:

Струс Мирослава Василівна, учитель української мови та літератури КЗЗСО «Луцька гімназія №20 Луцької міської ради».

Рецензенти:

Галушак З. В., учитель-методист зарубіжної літератури КЗЗСО «Луцька гімназія №20 Луцької міської ради».

Редчук Р. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності ЗВО «АРТіП».

У методичних рекомендаціях проаналізовано теоретичне підґрунтя використання цифрового інструментарію, який можна актуалізувати на уроках української мови для втілення компетентнісного підходу. Запропоновані практичні завдання й ідеї застосування цих інструментів стануть у пригоді вчителям-словесникам, які хочуть зробити урок інтерактивним, сучасним і цікавим для учнів.

Рекомендовано вчителям української мови та літератури.

Розглянуто і схвалено на засіданні ради методичного кабінету КЗЗСО «Луцька гімназія №20 Луцької міської ради» (протокол №3 від 30.12.2024 р.).

ЗМІСТ

<i>Вступ.....</i>	<i>4</i>
<i>Розділ 1. Актуальність використання цифрового інструментарію на сучасному уроці в умовах компетентнісного підходу</i>	<i>8</i>
<i>Розділ 2. Практичні аспекти використання цифрового інструментарію на уроках української мови.....</i>	<i>14</i>
2.1. Штучний інтелект.....	14
2.2. Інтерактивні презентації та візуалізація	17
2.3. Інструменти для створення тестів і вікторин	22
2.4. Онлайн-дошки й інтерактивні платформи	26
2.5. Цифрові ресурси для роботи з учнями з ООП	31
<i>Висновки.....</i>	<i>35</i>
<i>Список використаної літератури</i>	<i>38</i>

Вступ

Школа повинна дати те, чого треба життю.

М. Грушевський

У сучасному українському освітньому процесі перед учнями й учителями виникає багато викликів: вимоги часу, навчання в умовах воєнного стану, зміна поколінь, активна цифровізація суспільства. Нам, учителям, варто пам'ятати, що кожен урок має бути спрямований на реалізацію компетентнісного підходу, тобто формування компетентностей, що дозволяють учням не лише здобувати знання, а й ефективно застосовувати їх щоденно у житті. Очевидно, що неможливо обійтись без залучення цифрових технологій, різноманіття яких приваблює та водночас відлякує. Особливо актуально це в умовах дистанційного навчання, коли цифрова грамотність – запорука повноцінного доступу до інформації і знань.

Вивчення української мови в умовах компетентнісного підходу вимагає від сучасного учителя нових підходів і гнучкості у виборі методів та інструментів навчання. Інтеграція цифрових технологій в освітній процес дозволяє урізноманітнити форми подачі навчального матеріалу, осучаснити урок, зробити його цікавим для школярів. Закономірно, що у вчителів часто виникають труднощі з цим, проте вчитись впродовж життя – важливе вміння для того педагога, який прагне зацікавлювати учнів, вести їх за собою і демонструвати приклад. Для цього Міністерством

освіти затверджена типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності.

У вивченні мовно-літературної галузі, зокрема на уроках української мови, цифровий інструментарій відкриває нові можливості, забезпечуючи доступ до інтерактивних платформ, засобів візуалізації й онлайн-ресурсів для оцінювання. Використання таких інструментів допомагає вчителю оптимізувати урок, подекуди автоматизувати процес оцінювання та сприяє розвитку в учнів критичного мислення, навичок комунікації, співпраці, вміння аналізувати й опрацьовувати значні обсяги інформації, що є ключовими складовими компетентнісного підходу в НУШ.

Важливого значення набуває цифрова компетентність для сучасного вчителя тому, що вона є вектором його професійного розвитку. Без уміння працювати з цифровими інструментами складно сьогодні уявити урок української мови, бо вони дозволяють урізноманітнювати навчання, застосовувати інтерактивні завдання та наочні матеріали, які приваблюють сучасного учня з властивим йому «кліповим» сприйняттям. Ці інструменти допомагають учителю надавати кожному учню можливість розвиватися в індивідуальному темпі, пропонувати йому завдання різної складності, а також залучати до активного обговорення й самостійного пошуку інформації, зокрема й дітей із особливими освітніми потребами.

Уміння ефективно використовувати технології в освітньому процесі не лише розвиває самих педагогів, а й готує учнів до

успішного життя в сучасному суспільстві, цифрова компетентність у якому визначає успіх у будь-якій сфері діяльності.

Визначені нові ролі вчителя НУШ (тьютор, ментор, оцінювач, фасилітатор, організатор...?) вимагають від нього переорієнтування на вимоги учня, але чи при цьому враховано його внутрішню готовність до змін чи запропоновано механізм? Постає потреба в пошуках ефективних засобів для підготовки педагога до уроків. У цьому контексті цифровий інструментарій дозволяє інтерактивно взаємодіяти з учнями, реалізовувати компетентнісний підхід, а разом із тим – оптимізувати підготовку до уроку.

Якщо вчитель опанує оптимальний для себе набір цифрових інструментів для уроку української мови та буде активно ним послуговуватись, то він точно зможе стати для учнів і наставником, і рівноправним учасником освітнього процесу, здатним підтримувати діалог, стимулюючи інтерес до навчання. Це вже не просто оптимізація процесу підготовки до уроку, а й формування якісно нового підходу до навчання, що ґрунтується на взаєморозумінні, співпраці та відповідальності, і є справжнім проявом компетентнісного підходу.

Завдання цих методичних рекомендацій – допомогти учителям інтегрувати цифрові інструменти у викладання української мови, зважаючи на сучасні вимоги до освітнього процесу і потреби учнів. Вони охоплюють основні теоретичні аспекти використання на уроці цифрових інструментів, вміщують рекомендації щодо їх застосування і практичні поради. Окрім цього, виокремлено ті інструменти, які дозволять працювати на уроках словесності з

учнями, що мають особливі освітні потреби. Сподіваємося, що запропоновані матеріали сприятимуть втіленню компетентнісного підходу та водночас мотивуватимуть учнів у доступний спосіб вивчати рідну мову, а вчителям полегшуватимуть планування і підготовку до уроків.

Розділ I

Актуальність використання цифрового інструментарію на сучасному уроці в умовах компетентнісного підходу

У сучасному освітньому процесі інформаційні технології використовують як засіб осучаснення, удосконалення й урізноманітнення уроку. Застосування цифрового інструментарію дає змогу вчителю залучати навчальний матеріал різними способами, забезпечуючи зацікавлення учнів. У школах всього світу використовують методики на основі цифрових технологій, щоб враховувати індивідуальні освітні потреби, розвивати вміння працювати самостійно, вчитись послуговуватись доступними засобами для вирішення завдань, шукати інформацію й аналізувати її.

Використання цифрових інструментів – основа формування ключових і предметних компетентностей. Відповідно до Концепції Нової української школи, їх залучення повинно мати наскрізний характер. Вони є однією з ключових і найстійкіших тенденцій розвивального освітнього простору. Ці інструменти дозволяють зробити навчання більш динамічним, підвищити його якість, а також прискорити процес сприйняття, засвоєння та розуміння інформації учнями. Завдяки медіа- та інтерактивним засобам педагоги мають змогу ефективніше застосовувати інноваційні підходи до викладання, серед яких – кейси, дослідницько-пошукові завдання, метод проєктів і розвивальні навчальні ігри.

Інтеграція цифрових технологій у традиційне навчання вже давно перестала бути лише тенденцією, оскільки це нагальна потреба сучасності. Усі трансформації, які відбуваються у суспільстві, знаходять своє відображення в освітньому процесі. Учителям важливо мотивувати учнів використовувати цифрові інструменти у навчанні, зокрема в самотійному опрацюванні, адже це сфера, де вони почуваються впевнено. Їхня обізнаність у цифрових технологіях може стати стимулом для більш активного залучення до уроків і глибшого засвоєння матеріалу. Наприклад, застосування мобільних пристроїв у навчанні є відносно новим підходом, тож науково-методична база для їх використання все ще активно розвивається.

Використання цифрового інструментарію на уроці має бути усвідомленим, вмотивованим, відповідати його меті і демонструвати очевидні переваги над традиційними методами. Він важливий з огляду на кілька аспектів:

Мотивація учнів

- *Цифрові інструменти створюють інтерактивне середовище, яке відповідає інтересам сучасних дітей. Використання мультимедійних презентацій, відеоматеріалів, інтерактивних завдань та ігор підвищує зацікавленість і мотивацію до навчання.*

Індивідуалізація навчання

- Застосування цифрових інструментів дає змогу враховувати різні рівні підготовки учнів, тобто добирати завдання відповідно до рівня навчально-пізнавальної діяльності. Учень може працювати у власному темпі, повторювати матеріал або поглиблювати знання.

Інтеграція учнів з ООП

- Цифрові ресурси можуть бути представлені у різних форматах: текстовому, аудіо-, відеоформаті чи за допомогою інтерактивної графіки. Це дає змогу врахувати потреби учнів із вадами зору, слуху чи іншими нозологіями.

Компетентнісний підхід

- Сучасний урок спрямований на формування практичних навичок. Цифрові інструменти допомагають учням вирішувати проблеми, аналізувати інформацію, співпрацювати в групах, розвивати критичне мислення та цифрову грамотність.

Доступ до різноманітних ресурсів

- Використання онлайн-бібліотек, освітніх платформ і програм відкриває доступ до якісних навчальних матеріалів: відеоуроків, інтерактивних тестів, віртуальних турів, аудіокниг тощо.

Ефективна організація уроку

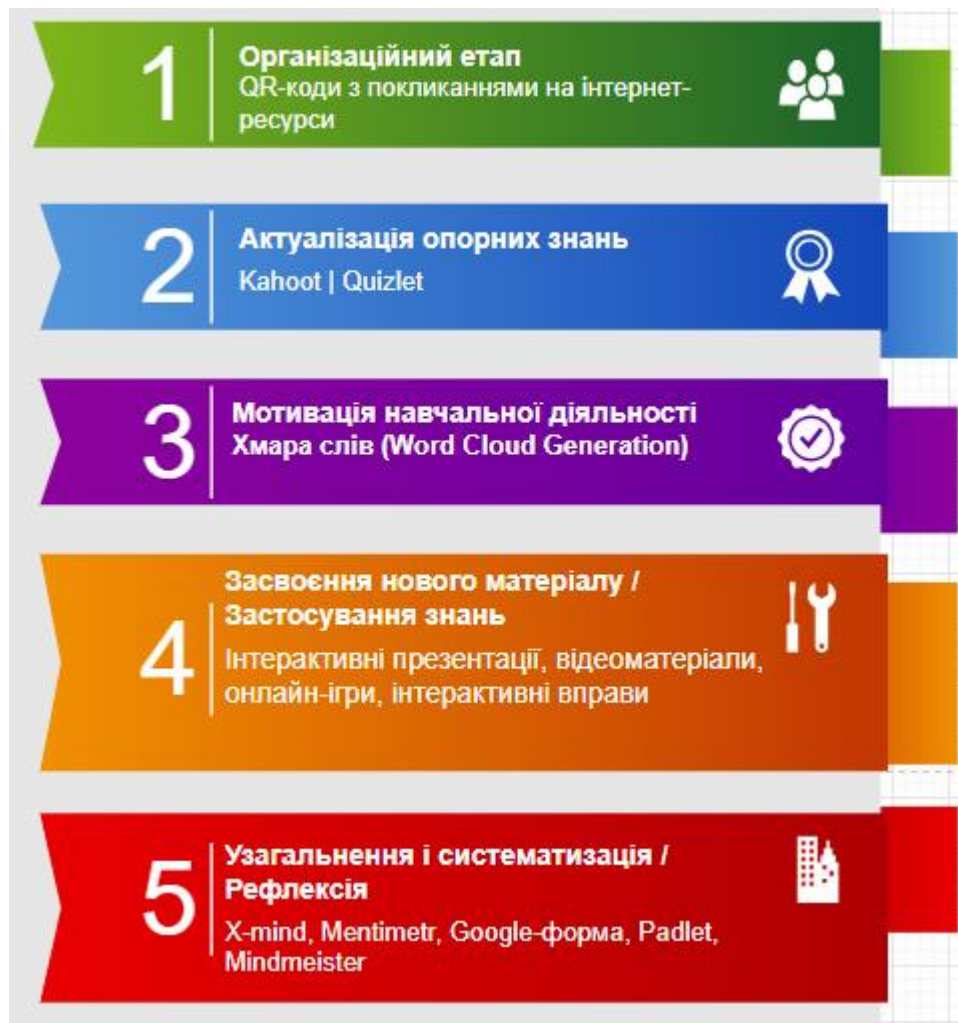
- Інтерактивні цифрові інструменти (наприклад, Google Classroom, Microsoft Teams або Zoom) допомагають структурувати навчальний процес, забезпечують зручний зворотний зв'язок і навіть можливість дистанційного навчання.

- Використання цифрових технологій на уроках готує учнів до життя в сучасному інформаційному суспільстві. Вони вчаться працювати з різними програмами, аналізувати інформацію з цифрових джерел і використовувати технології для розв'язання практичних задач.

- Систематичне залучення цифрового інструментарію дозволяє вчителю адаптувати навчання до очного чи дистанційного формату, адже учні не відчуватимуть суттєвої різниці у засобах, які супроводжують урок.

Актуальність використання цифрового інструментарію на сучасному уроці полягає в тому, що він дозволяє зробити навчальний процес більш інтерактивним, персоналізованим і адаптивним до потреб сучасного покоління учнів, які активно використовують технології у повсякденному житті. Вони полегшують роботу вчителя, полегшуючи підготовку до уроків, оцінювання і взаємодію і з учнями, і з батьками як повноправними учасниками освітнього процесу. Це особливо важливо в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства.

Наведемо приклад застосування різнотипного цифрового інструментарію на сучасному уроці відповідно до його етапів, які доцільно було б супроводжувати доступним ресурсом.



Цифрові інструменти стають ключовим засобом у формуванні компетентностей сучасного учня, що відповідає вимогам НУШ. Їх використання на уроках української мови сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та цифрової грамотності. Наприклад, інтерактивні платформи допомагають аналізувати тексти, створювати асоціативні карти чи хмари слів, розвиваючи логіку й асоціативне мислення. Гейміфіковані сервіси, такі як Kahoot чи Quizizz, підвищують мотивацію учнів до навчання через ігрову форму тестування. Онлайн-дошки та сервіси для спільної роботи сприяють формуванню навичок командної взаємодії й творчого мислення. Важливо, що такі інструменти дають змогу

створювати інклюзивне середовище, де кожен учень, незалежно від освітніх потреб, може брати активну участь у процесі.

У своїй педагогічній практиці цифровий інструментарій використовую найчастіше на етапі формування чи застосування знань, їх узагальнення і систематизації, а також рефлексії. Він забезпечує інтерактивну взаємодію з учнями, особливо у період їх адаптації до навчання у 5 класі. В адаптаційному періоді НУШ вони стають не тільки засобом навчання, а й зацікавленням до вивчення української мови та літератури.

Варто зауважити, що складно використовувати широке різноманіття інструментів, проте доречно обрати комплекс, який зручний для того чи того педагога та дозволяє враховувати особливості класу і мету уроку. Так вчитель зможе максимально ефективно організовувати сучасний урок, при підготовці до якого часом сам стає учнем.

Розділ II

Практичні аспекти використання цифрового інструментарію на уроках української мови

Використання цифрового інструментарію на уроках української мови дозволяє не лише підвищити мотивацію учнів, а й створити умови для формування знань і водночас удосконалення вміння їх застосовувати. Важливим у цьому є вміння самого педагога обирати ті інструменти, які відповідають специфіці навчального матеріалу, рівню підготовки учнів та поставленій меті. Практичний досвід демонструє, що інтеграція цифрових технологій значно збагачує освітній процес, роблячи його цікавим, а урок – продуктивним і сучасним. Розгляньмо приклади використання.

2.1. • Штучний інтелект (ШІ/АІ)

Особливість використання штучного інтелекту на сучасному уроці української мови полягає у його здатності адаптувати навчальні матеріали до рівня підготовки учнів. Завдяки алгоритмам АІ можна створювати індивідуальні завдання, які враховують рівень навчальних досягнень кожного школяра, особливі освітні потреби.

Інструменти штучного інтелекту, такі як мовні моделі або чат-боти, сприяють розвитку навичок письма, зв'язного мовлення, редагування текстів та удосконалення навичок орфографії. Окрім того, вони дозволяють учням швидко отримувати зворотний зв'язок, що стимулює самоконтроль і вміння перевіряти отриману інформацію, бо, як показує практика, згенеровані відповіді часто

мають неточності чи вигадану інформацію. Варто пам'ятати, що впровадження AI на уроці мови робить його максимально наближеним до сучасних потреб цифрового суспільства. Ось зразки використання ChatGPT (<https://chatgpt.com/>):

Тема	Зразок завдання
Орфографія	Задайте запит: напиши речення з ненаголошеними [е] та [и]. Учні мають знайти ці слова та пояснити їх написання.
Лексикологія (синоніми й антоніми)	Сформууйте запит ChatGPT: написати 5 речень із синонімами й антонімами до слова «сміливий». Прочитайте відповіді, виправте помилки (якщо є), обґрунтуйте вибір.
Морфологія	Попросіть ChatGPT сформувати розгорнуту відповідь на питання (5–7 речень) і визначити частини мови в кожному реченні. Завдання учнів – перевірити правильність і виправити помилки.
Написання твору-опису	Задайте запит ChatGPT: описати улюблену пору року або місце, яке він «уявляє». Чи висловив ШІ емоційне ставлення? Чому? Доповніть опис, передаючи свій настрій чи ставлення.
Робота текстом	3 1) Складання плану до тексту. 2) Формування заголовку. 3) Формулювання теми твору. 4) Написання текстів: можна задати запит написати вступ до твору. Після цього учні дописують його у співавторстві з ChatGPT.
Складання діалогу	Напишіть діалог, використовуючи ChatGPT як співрозмовника. Проаналізуйте, наскільки він зрозумів мету спілкування і використовував мовний етикет. Можна у цьому контексті використати симуляцію на основі ChatGPT – «На Урок»: «Спілкування із видатними постатями минулого». Тут в режимі реального часу можна поспілкуватися з відомими постатями, сформувавши інтерв'ю. Варто зауважити, що відповіді треба аналізувати.

Окрім ChatGPT, можна використати *Storyboard* (<https://www.storyboardthat.com/>) – онлайн-ресурс, що допоможе сформувати комікс. Так учні можуть скласти діалог, формувати усні чи письмові розповіді на задану тему, висловлювати власне ставлення до проблеми тощо. За допомогою сервісів *Hotpot* (<https://hotpot.ai/>), *Story-AI* (<https://www.story.com/>) учитель може запропонувати школярам на уроках української мови добирати ідеї для написання твору чи формування кінцівки до будь-якого тексту.

Учитель може запропонувати скласти текст до уроку за допомогою *Kazka.fun* (<https://kazka.fun/>). Цей цифровий інструмент генерує казки (на основі штучного інтелекту), пропонуючи різні варіанти історій відповідно до заданої теми й опису приблизного сюжету. Його можна активно використовувати і на уроках української літератури, аналізуючи сюжет, систему персонажів, доцільність і відповідність описів у текстах.

Сучасному вчителю не варто забороняти школярам користуватись засобами ШІ (AI), бо вони активно увійшли в їх цифровий інструментарій підготовки до уроку, зокрема й української мови. Штучний інтелект може бути ефективним помічником у виконанні рутинних завдань, генеруванні ідей і пошуку інформації, що значно економить час та підвищує продуктивність навчання. Завдання педагога в такому випадку – самому навчитись і сформувати в учнів уміння доцільно й доречно послуговуватись можливостями цього цифрового інструментарію, залучаючи критичне мислення.

2.2. Інтерактивні презентації та візуалізація

У сучасному світі у межах компетентнісно орієнтованого навчання учнів варто вчити і вміло послуговуватись отриманими знаннями й уміннями, і водночас бути готовим презентувати власні напрацювання чи проаналізовану інформацію. Корисними у такому випадку стануть інтерактивні презентації, оскільки вони привертають увагу школярів на уроці і відповідають особливостям їхнього сприйняття, дозволяючи врахувати особливості «кліпового» мислення насамперед. Їх варто використовувати для того, щоб формувати вміння аналізувати інформацію, виокремлювати головне і другорядне, порівнювати.

Варто згадати у цьому контексті, окрім звичного всім *Power Point*, цифровий інструмент *Canva* (<https://www.canva.com/>), який ефективно інтегрується в уроки української мови для реалізації компетентнісного підходу. Він дозволяє створювати візуальний контент, інтерактивні презентації, сприяючи активізації творчого мислення та водночас формуванню цифрової грамотності учнів. Можна на його основі виконати такі завдання:

1. Створити інфографіку до вивченої теми. Учні можуть виконати це у формі проєкту.
2. Створити презентацію (у групах чи в парах) на лінгвістичну тему чи для доповнення висловлення.
3. Розробити власні дидактичні картки, які пришвидшать запам'ятовування фразеологізмів, лексичного значення слів або, наприклад, омонімів і паронімів, які так часто сплутують школярі.

Варто зауважити, що *Canva* дозволяє зручно проводити онлайн-урок, створювати учням різноманітні презентації, доповнюючи звичний формат подачі навчального матеріалу.

Доступним для використання є цифровий інструмент *Prezi* (<https://prezi.com/>), який дає змогу створити власну презентацію, а також знайти в бібліотеці ресурсу доступні і скористатись ними. Привертає увагу у ньому насамперед спосіб візуалізації, організований за принципом ментальних мап. Учитель може запропонувати скористатись саме ним для оформлення інтерактивної презентації чи створити власну лише за допомогою запиту.

Ще один цифровий інструмент *Gamma* (<https://gamma.app/>), який допоможе створити презентації на основі шаблонів і готових дизайнів. Його можна використовувати на уроках української мови для:

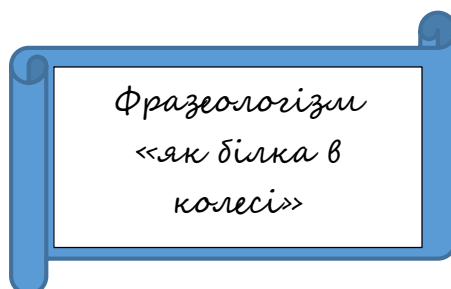
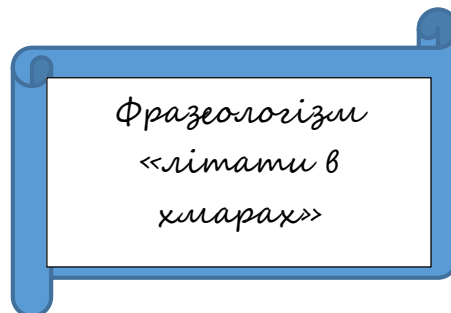
1. Опрацювання мовних тем з метою створення інтерактивних пояснень.
2. Ілюстрації творчих завдань: візуалізація ідей до творів.
3. Структурування текстів, адже можна скористатись шаблонами для схем і планів (наприклад, план власного твору чи тексту переказу).
4. Створення мовних вікторин.
5. Аналізу текстів: Візуалізація ключових елементів тексту, наприклад, теми, ідеї, стилістичних засобів.

Візуалізація для уроків української мови доступна завдяки штучному інтелекту. Учитель з учнями може використати доступні

цифрові інструменти для створення зображень, які сьогодні можна згенерувати у максимально короткий термін. Для прикладу візуалізацію можна використати на уроці української мови так:

1. За допомогою *DALL-E* (<https://openai.com/index/dall-e-2/>) чи *Adobe Firefly* (www.firefly.adobe.com/) створити ілюстрацію до фразеологізму, а потім написати твір-мініатюру до отриманого зображення чи дібрати речення до нього.

Ось такий вигляд мають ілюстрації, створені *Adobe Firefly*, для ілюстрації фразеологізмів «літати в хмарах», «білка в колесі»:



2. Створити за допомогою *Midjourney* (<https://www.midjourney.com/>) зображення для тексту-опису.

3. Завантажити у *Deep Dream Generator* (<https://deepdreamgenerator.com/>) фото або обрати кольорову тему (наприклад, «зима», «мрія»). Програма створює сюрреалістичне

зображення, яке можна використати для написання есе, твору-роздуму чи твору-опису, етюду тощо.

4. Створити серію ілюстрацій до короткої історії чи діалогу за допомогою Adobe Firefly ([www. firefly.adobe.com/](http://www.firefly.adobe.com/)).

5. Створити зображення в Adobe Firefly до твору (напр., у 5 класі – для твору-опису тварини), доповнивши їх письмовою чи усною зв'язною розповіддю.

Візуалізація на уроці української мови може бути у вигляді хмари слів до вивченої теми. Для цього можна скористатись інструментами *Wordart.com* (<https://wordart.com>), *Word it out* (<https://worditout.com>). У них можна задати параметри фігури, частоту відображення слова у хмарі, кількість слів тощо. Ці ресурси допоможуть створити візуалізацію при вивченні:

1. Груп слів за значенням: створення груп слів, що позначають синонімічний ряд або антонімічні пари.

2. Термінів із теми.

3. Морфології: у хмарі можна виділити різні частини мови (іменники, дієслова тощо), і учні повинні визначити, до якої частини мови вони належать. Можна також скласти з ними речення.

4. Паремій: запропонувати учням сформулювати прислів'я чи приказку з поданих у хмарі слів і пояснити їх значення.



Як бачимо, прикладів застосування цифрових інструментів для візуалізації для уроків української мови і створення інтерактивних презентації безліч. Варто лише визначитись із метою і сміливо втілювати свої ідеї, бо саме уроки з доповненням у вигляді візуального контенту, як свідчить практика, зацікавлюють учнів і запам'ятовуються.

2.3. Інструменти для створення тестів і вікторин

У сучасному освітньому процесі тестування і вікторини є важливими інструментами для перевірки знань і розвитку компетентностей учнів. Особливої актуальності це набуває з оновленням оцінювання за групами результатів. Їх використання дозволяє зробити завдання інтерактивними, цікавими й адаптувати їх до пізнавальних особливостей. Вони сприяють підвищенню мотивації, забезпечують зворотний зв'язок і дають змогу ефективно оцінювати досягнення учнів, не витрачаючи даремно час на перевірку. Розгляньмо найпопулярніший цифровий інструментарій, який можна використовувати на уроках української мови. Для зручності доступу до кожного варто лише зісканувати QR-код.

1. Google-форма (<https://forms.google.com/>) – знайомий усім



безкоштовний інструмент для створення тестів із запитаннями різних типів (текстові, варіанти відповідей, зі списком). Доречний для використання за умов дистанційного навчання, проте можна скористатись ним як інструментом для домашнього завдання, бо

типи відповідей, які налаштовує вчитель, можуть бути у формі тестів чи розгорнутих висловлювань.

2. Quizizz (<https://quizizz.com>) – гейміфікований сервіс для створення інтерактивних тестів із яскравим дизайном. Учитель може з його допомогою створити



вікторини, тестування, опитування і провести в режимі реального часу або сформувати аркуші для друку завдань. При цьому його функціонал дозволяє синхронізуватись із Google Classroom. Ось зразок тестування для 5 класу за темою «Будова слова» (доступ за QR-кодом):

3. Kahoot! (<https://kahoot.com>) – інтерактивний сервіс для створення вікторин (із музикою, таймером і рейтинговою таблицею). Він дозволяє учителю перевірити рівень знань учнів, провести



рефлексію і водночас привернути увагу учнів. Цей цифровий інструмент на уроці української мови допоможе провести фронтальне опитування, виставити поточні оцінки, заощадити час для перевірки письмових робіт (напр., самостійних) і при цьому формувати цифрову компетентність школярів. У ньому можна скористатись шаблонами чи самостійно створити власну гру.

За цим QR-кодом можна перейти до гри в Kahoot за темою для 5 класу «Правопис префіксів і суфіксів».

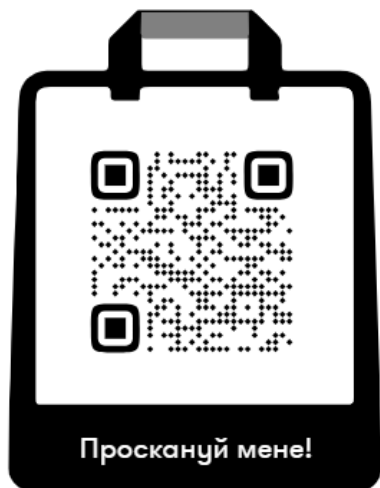
4. LearningApps (<https://learningapps.org/>) – багатofункційний онлайн-сервіс для створення інтерактивних вправ: тести, перетягування слів, хрестики-нулики тощо. Як і попередній ресурс, він містить розроблені вправи або за допомогою доступного функціоналу передбачає створення власних. Відтак учитель може



врахувати освітні потреби та можливості всіх учнів класу.

Зразок ігрових завдань для уроку української мови при вивченні теми «Лексикологія» у 5 класі подано за QR-кодом.

5. Wordwall (<https://wordwall.net>) для вчителя – доступний



цифровий інструмент, використання якого може відбуватись на будь-якому уроці. Варто лише мати доступ до мережі Інтернет, щоб використати різноманіття шаблонів: вікторина, розмовні картки, «Крути колесо», анаграма, групове сортування, «Доповніть речення», зіставлення пар, пошук слів та ін.

Можна також скористатись розробленими завданнями і вправами.

6. Корисним інструментом стане «Генератор ребусів» (<http://rebus1.com/>), який швидко перетворює введене слово в візуальний ребус. Відтак учитель на уроках української мови може «зашифрувати» тему, основні терміни і поняття, зацікавлюючи учнів. Так виглядають оброблені сервісом запити:



1) «урок»



2) «українська мова»



3) «школа»



7. НаУрок (<https://naurok.ua/student/tests>) — відомий українським вчителям ресурс для створення, а головне — використання готових тестів із будь-якої теми, зокрема й для уроку української мови. Суттєва перевага — можливість обмежувати час проходження тесту, надаючи код доступу на певний період і тільки тим учням, які будуть проходити його.



Його перевагами є доступний інтерфейс, можливість залучати школярів на уроці, не витрачаючи на це багато часу, і отримувати миттєво результат. У такий спосіб формувальне оцінювання буде втілено у доступному і зрозумілому для дітей форматі.

8. Всеосвіта

(<https://vseosvita.ua/test>) як цифровий інструмент має схожий функціонал до вищеприведеного, проте варто відзначити, що його використання підтверджено грифом МОН «Схвалено для використання в освітньому процесі». За допомогою бібліотеки тестів учитель може обрати доступний чи самостійно його створити, а за умови платного користування створювати сертифікати для учасників.



Отже, цифровий інструментарій для уроків української мови дозволяє створювати онлайн-тестування та вікторини, які дещо спростять процес формування оцінювання, проте важливо, що сприяють активному залученню уваги учнів. Учитель може використовувати як іноземні ресурси, так і українські, щоб зробити урок компетентнісно орієнтованим.

2.4.

Онлайн-дошки й інструменти для перевірки знань

Онлайн-дошки є незамінними інструментами для організації інтерактивних уроків української мови, особливо в умовах НУШ. Вони забезпечують спільну роботу учнів, дозволяють візуалізувати матеріал і створюють умови для творчого підходу до навчання. Учні одночасно працюють над завданнями – пишуть, малюють, додають зображення чи текстові блоки. Це стимулює колективну діяльність і взаємодію на уроці української мови.

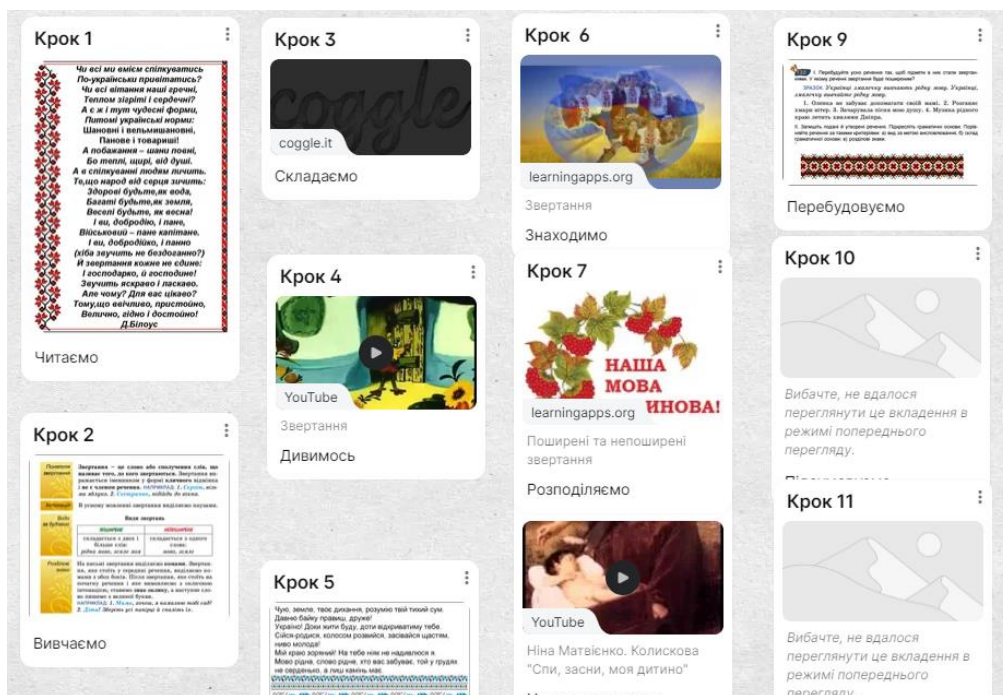
Учитель може пояснювати новий матеріал, створюючи схеми, таблиці чи записуючи правила, які зберігаються для подальшого використання. Учні можуть сортувати слова, вставляти пропущені літери, позначати помилки в текстах чи складати плани до творів. У такий спосіб педагог значно заощаджує час на уроці для організаційних питань у порівнянні зі звичною дошкою, а також може привернути увагу учнів. Онлайн-дошки сприяють активізації пізнавальної діяльності школярів, допомагають зробити уроки більш сучасними і сприяють формуванню ключових компетентностей при вивченні української мови. Їхній потенціал особливо цінний для розвитку творчого мислення і формування мовних навичок.

1. Padlet (<https://padlet.com>) – це інструмент для створення спільної дошки, де учні можуть додавати текст, фото, відео чи посилання.

Як використовувати на уроці? Ось кілька ідей:

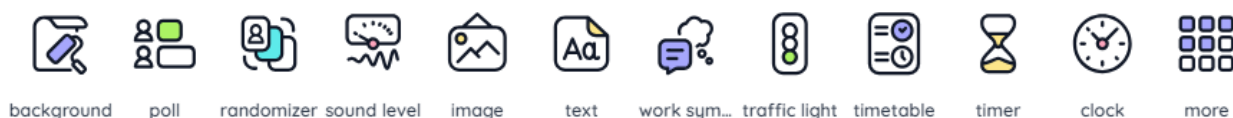
- ✓ скласти спільний словник нових слів, зібраних під час аналізу твору;
- ✓ провести дискусію, наприклад, обговорити тему чи проблему, порушену у тексті;
- ✓ організувати «галерею ідей» для написання творчої роботи.

Такою може бути онлайн-дошка для покрокового вивчення теми «Звертання» у 5 класі:

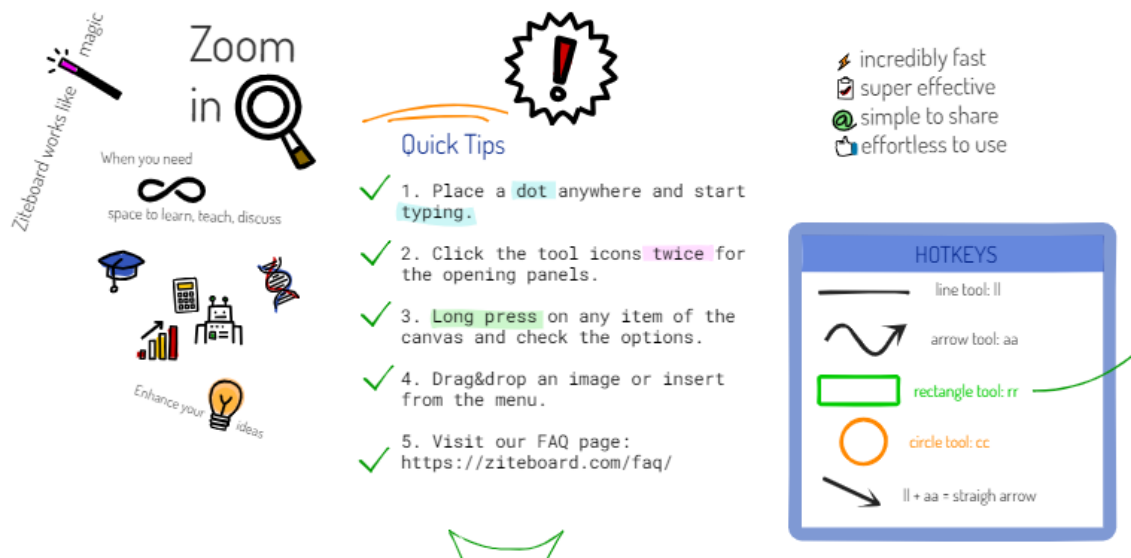


2. Classroomscreen (<https://classroomscreen.com/>) – це зручна платформа для візуальної підтримки уроків. Вона дозволяє створювати інтерактивний екран із корисними віджетами для організації навчального процесу: таймер, текстові інструкції, зображення, голосування, звукові сигнали тощо.

Вибір інструментів дозволяє організовувати роботу на уроці інтерактивно завдяки доступному інтерфейсу:



3. Ziteboard (<https://ziteboard.com/>) – дошка для роботи онлайн, яка дозволяє співпрацювати в режимі реального часу. Використання не потребує реєстрації. Стартова сторінка слугує шаблоном, який одразу можна редагувати:



Онлайн-дошки можна використовувати при:

- синтаксичному розборі речення;
- визначенні членів речення;
- вивченні груп слів за значенням;
- створенні асоціативного куща чи грона,
- формуванні ментальних мап з вивченої теми чи системи термінів.

Можливість автоматизовано здійснювати перевірку знань за допомогою цифрового інструментарію на уроках української мови – важливий елемент компетентісно орієнтованого навчання. Так учні вчаться виявляти «прогалини» у знаннях, зосередитись над посиленням вивченням тієї чи тієї теми, а також готуватись до НМТ/ЗНО. Проведення тестування в онлайн-режимі на платформі «Тренажер з правопису української мови» (<https://webpen.com.ua>), яка містить і тести, і теоретичний матеріал відповідно до теми. Його переваги очевидні.

Ще одним важливим інструментом є JustClass (<https://justclass.com.ua/>), який може значно оптимізувати процес перевірки засвоєних знань, оскільки містить бібліотеку завдань різного типу, які можна запропонувати у вигляді домашньої роботи чи тестування на уроці (наприклад, для самостійної роботи). Функціонал ресурсу передбачає створення кабінету всього класу, що спрощує ідентифікацію результатів.

На уроці української мови його можна використати для тестування за темою (формульовального оцінювання), підсумкової контрольної роботи, зокрема у форматі дистанційного навчання, інтерактивного опрацювання навчального матеріалу. Окрім цього, встановлення часового обмеження – суттєва перевага.

Для перевірки знань чи проведення рефлексії можна використати також платформу Mentimeter (www.mentimeter.com/app). Вона дозволяє створювати різноманітні опитування, вікторини, хмарки слів і відкриті запитання. Однією з головних переваг є можливість анонімного опитування, що сприяє чесності відповідей і надає можливість учням висловлювати свої думки, оцінювати рівень розуміння матеріалу чи ділитися емоціями від уроку. Цей цифровий інструмент можна використати таким чином:

1. На початку уроку створіть у Mentimeter хмару слів із запитанням, наприклад: «Що для вас означає слово *фонетика*?». Так можна оцінити групу результатів «Досліджує мовлення».

2. Після уроку створіть у шкалі Mentimeter (від 1 до 10) запитання «Наскільки добре ви зрозуміли тему уроку?» Обговоріть результати. Доцільно оцінити таким чином ГР «Усно взаємодіє».

3. Запропонуйте учням відкрите питання (наприклад, для оцінювання групи результатів «Усно взаємодіє», «Письмово взаємодіє»). Продовжте речення: «Коли я пишу твір-опис, я завжди пам'ятаю про...»

Отже, цифровий інструментарій на уроках української мови може бути використаний у вигляді онлайн-дошок і сервісів для перевірки знань. Так учитель може інтерактивно взаємодіяти з класом, організовувати роботу на уроці, демонструвати його поетапність. Вони допомагають адаптувати навчання до індивідуальних потреб кожного учня, забезпечуючи комфортний освітній процес на основі дотримання принципу універсального дизайну уроку.

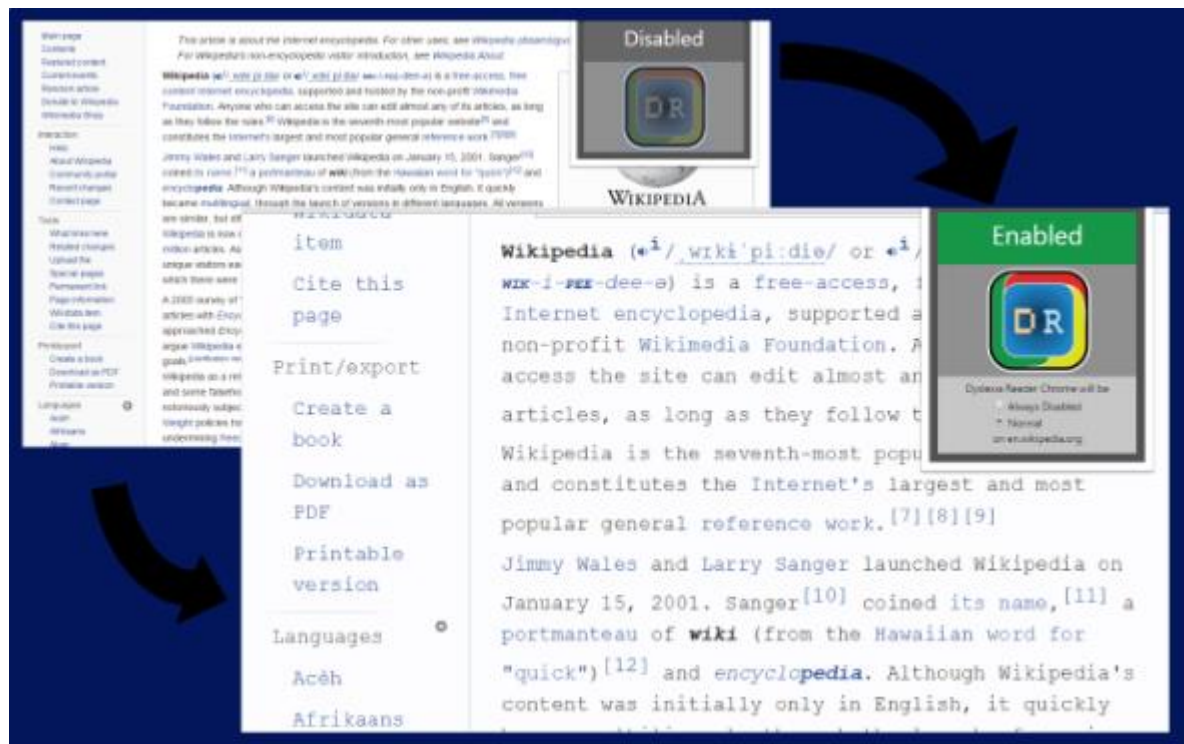
2.5.

Цифрові інструменти для роботи з учнями з ООП

Інтеграція учнів з особливими освітніми потребами в освітній процес потребує від учителя підготовки та вибору відповідних методів роботи. Для цього варто скористатись можливостями цифрового інструментарію, який дозволить адаптувати уроки української мови. Учитель повинен врахувати індивідуальні особливості учня і використати інструмент, який дозволить створити інклюзивний освітній простір. Хоча сьогодні для інклюзивного

навчання сформовано рекомендації, зокрема від МОН, проте багато аспектів все ж залишається з'ясовувати педагогам. Пропонуємо ряд доступних цифрових інструментів, які полегшують роботу на уроках української мови.

Dyslexia Reader Chrome
(<https://chromewebstore.google.com/detail/dyslexia-reader-chrome/>) – розширення для браузера, яке дозволяє адаптувати для учнів із дислексією шрифт тексту для читання в Google Chrome, його розмір, інтервал між рядками, задати колір фону та тексту відповідно до індивідуальних потреб. Візуально адаптація виглядає так:



Для учнів з дислексією чи з порушеннями зору доречно використовувати Dolphin EasyReader – додаток, який озвучує текстові чи аудіокнижки. До такого ж типу цифрового інструментарію належить і Speaktor (app.speaktor.com/dashboard), який дозволить

озвучувати отриману інформацію для дітей з порушеннями зору чи мовлення. До його функціоналу входить:

- 1) завантаження файлів у форматі PDF, TXT, DOCX, XLS і створення на їх основі аудіо;
- 2) введення тексту в режимі онлайн для створення озвучення;
- 3) створення аудіосупроводу за допомогою автоматичного перекладу одного тексту на різні мови.

У такий спосіб учитель може зробити доступним текст для учня у формі аудіо чи, навпаки, дозволити йому усно взаємодіяти при порушенні мовлення, коли набраний ним текст швидко озвучується. Школярі з ООП з допомогою асистента вчителя можуть формувати висловлення, виконувати тестові завдання чи давати розгорнуті відповіді на питання (в усній чи письмовій формі).

Сервіс «Co:Writer» (<https://cowriter.ai/>), окрім функції трансформації аудіо в текст, здатен прогнозувати слова чи фрази, які користувач, імовірно, хотів використати. Це спрощує роботу на уроці учням із особливими потребами, зокрема з тяжкими порушеннями мовлення, інтелектуального розвитку. Власний механізм прогнозування аналізує текст, виправляючи граматичні помилки, такі як неправильні відмінки чи написання.

Для учнів з ООП, що мають порушення зору, доцільно запропонувати розширення TalkBack для пристроїв з Android або VoiceOver (для iOS). Вони дають змогу працювати з мобільними телефонами чи комп'ютерами для навчання, зокрема на уроках української мови. Розширення надає звукові підказки і озвучує, що

відображається на екрані. Можна користуватись також жестами TalkBack.

Сучасний освітній процес передбачає включення усіх учасників у процес навчання, зокрема й учнів з особливими освітніми потребами. Це забезпечує створення інклюзивного простору, який учитель на уроках української мови може забезпечувати за допомогою цифрового інструментарію. Він допоможе ефективно організовувати урок, полегшувати сприймання навчального матеріалу і дозволить взаємодіяти з учнями, реалізуючи принцип універсального дизайну уроку у своїй педагогічній діяльності. Хоча запропоновані нами цифрові інструменти не єдині, проте вони залишаються найбільш популярними та визнаними у світовій освітній спільноті для застосування в інклюзивному і спеціалізованому навчанні.

Висновки

Цифровий інструментарій відкриває перед учителем української мови нові можливості для осучаснення освітнього процесу, сприяючи підвищенню його якості, доступності й цікавості для учнів. Використання інтерактивних платформ, гейміфікованих сервісів, онлайн-дошок і програм для спільної роботи створює динамічне, персоналізоване й інклюзивне середовище навчання. Це особливо важливо в умовах компетентнісного підходу, який орієнтований на розвиток у школярів навичок критичного мислення, комунікації, співпраці і цифрової грамотності.

Для педагога цифрові технології стають не лише засобом викладання, а й інструментом професійного саморозвитку. Їх грамотне застосування допомагає зберегти баланс між традиційними методами навчання та інноваціями, адаптувати урок до потреб сучасного покоління учнів і зацікавлювати їх у вивченні української мови. Уміння ефективно використовувати цифрові засоби – це шлях до створення навчального процесу, який відповідає викликам сьогодення та формує в учнів уміння навчатися впродовж життя.

Таким чином, цифровий інструментарій не лише полегшує роботу вчителя, а й стає надійним помічником у реалізації головної мети Нової української школи – формуванні компетентного випускника, готового до викликів сучасного суспільства. Практичні аспекти його використання відкривають нові горизонти в організації освітнього процесу.

Завдяки інструментам штучного інтелекту (ChatGPT, Storyboard, Canva та ін.) учитель може створювати завдання, що враховують рівень підготовки, інтереси та особливі освітні потреби учнів. Це сприяє диференціації навчального процесу та розвитку навичок самоконтролю. Використання платформ для створення інтерактивного контенту, таких як Canva, Prezi, Gamma, дозволяє учням реалізовувати творчі проєкти, розвивати навички аналізу та синтезу інформації. Учні навчаються генерувати ідеї, візуалізувати власні думки та структурувати їх у логічній послідовності.

Інструменти для створення вікторин та тестів (Kahoot!, Quizizz, Wordwall) підвищують мотивацію до навчання завдяки ігровим елементам, а також забезпечують ефективний зворотний зв'язок. Це дозволяє не лише перевіряти знання, а й розвивати пізнавальні компетентності. Сервіси для створення зображень і візуального контенту (DALL-E, Adobe Firefly, Wordart) допомагають учням краще засвоювати складні поняття через образи й асоціації. Такі завдання, як створення ілюстрацій до текстів чи фразеологізмів, розвивають образне мислення й емоційний інтелект.

Використання цифрових технологій на уроках української мови сприяє опануванню учнями нових інструментів, що відповідають вимогам сучасного інформаційного суспільства. Учні навчаються ефективно працювати з цифровими платформами, критично оцінювати інформацію та презентувати свої роботи в сучасному форматі.

Їх упровадження є важливим кроком до формування у школярів необхідних життєвих і професійних компетентностей. Важливо, щоб

учитель умів правильно добирати інструменти, враховуючи освітню мету, рівень підготовки учнів і можливості цифрових ресурсів. Такий підхід гарантує створення інноваційного освітнього середовища, яке сприяє гармонійному розвитку особистості учня на уроках української мови.

Список використаної літератури

1. Власій О., Дудка О., Стефанишин М. Інтерактивні технології як засіб підвищення ефективності навчання. *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. Вип. 23. С. 128–132.
2. Генсерук Г. Р., Мартинюк С. В. Цифрові технології формувального оцінювання. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 20. С. 155–158.
3. Гупан Н., Пошетун О. Нові професійні ролі вчителя як чинник інноваційного розвитку демократичної освіти. *II Всеукраїнська науково-практична конференція з онлайн трансляцією «Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики» (6 -7 червня 2019 р.)*. Суми, 2019. С. 176–181.
4. Дика Н. Розвиток професійної компетентності вчителя-словесника в умовах цифрового середовища. *Pedagogical and Psychological Education as a component of the Education Sistem in Ukraine and the EU countries*. Краків, 2020. С. 82–85.
5. Кривонос О. М., Котенко О. Д. Використання цифрових технологій в освітньому процесі. *Техніка і наука сьогодні*. 2023. Вип. 1(15). С. 161–176.
6. Омельчук С., Степанова М. Трансформація структури сучасного уроку української мови в умовах дистанційного навчання. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. 2021. №97. С.12–21.
7. Пилипон В., Шевченко Ю. Використання сервісу КАНООТ! на етапі контролю знань на уроках української мови з

теми «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія» в 5 класі НУШ. *Україністика: нові імена в науці : матеріали III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів і молодих науковців (Дніпро – Люблін, 7-8 травня 2024 року) / Горлівський інститут іноземних мов. Дніпро : ГІІМ, 2024. С. 72–74.*

8. Прокопенко О. Інтерактивна дошка як засіб підвищення інформативності та ефективності уроків української мови та літератури. *The X International Science Conference «Science foundations of modern science and practice»*. Афіни, 2021. С. 145–418.

9. Цифрові інструменти у роботі з творчою молоддю. Методичний посібник. Львів: Резонанс, 2020. 66 с.

10. Чубенко В. А., Боть Л. П., Лиходєєва Г. В. Еволюція методів навчання в контексті цифрової трансформації освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. Вип. 9. С. 155–157.